

Cirkus i by! - Cirkus i by! - Noget om Cirkus Miehe -

Uddrag af erindringer om folk og om Ydby
af Charles Nielsen, Brendgårdsvej 15, Ydby

På det centrale høje punkt, tæt ved landevejen og Dovervej, lå møller Mads Møller Madsens mølle og drejede knirkende rundt for vinden, gruttende de omkringliggende bønders solgyldne, sunde kornafgrøder. Øst for møllen, i ly og læ bag bakkerne, havde Cirkus Miehe deres landbrug og vinterkvarter, og det er deres historie jeg vil forsøge at beskrive i korte træk, efter hvad jeg har læst, hørt og selv oplevet.

- At det blev i Ydby, de slog sig ned, beror på den tilfældighed, at Heinrich og hans kone Johanne med deres lille musiker og cirkustrup gjorde holdt for natten på Ydby gamle kro, hvor Schultz over et krus øl eller to kom i handel med en herboende om et gammelt hus med et mindre jordtilliggende, som han købte ubeset og betalte kontant, til sælgers og de tilstedeværendes store forbløffelse.

Tipoldemor - Johanne Schultz

Da Johanne hørte om huskøbet, blev hun overrasket og glad, men kneb til gengæld en lille tåre, da hun så den lille usle rønne. Men med købet havde de nu stråttækt tag over hovedet for dem selv og deres trup og dermed et fast tilholdssted, hvorfra de tog rundt til markedspladser, kroer og større gårde for at tjene

til dagen og vejen med deres musik og øvrige optræden.

Med i truppen havde Heinrich og Johanne Schultz artisten og musikeren August Christian Heinrich Miehe, der forelskede sig i og giftede sig med deres datter, Louise Schultz, som gavmildt skænkede ham ikke mindre end 19 små artister, hvoraf de mistede 10 som små. Men trods de mange børn havde de alligevel hjerte og husrum til at tage et plejebarn.

Efter ægteskabet boede Miehe og Louise en tid hos hendes forældre, men med den hastigt voksende børneflokk blev kårene snart for trange, så Miehe og Louise var derfor nødsaget til at bygge selv. Huset, de byggede, blev Miehe-familiens faste tilholdssted, indtil det brændte ned til grunden en septemberdag i 1927. Den lille "Rødhætte" med stråtaget er bygget på noget af tomten og minder om stedet, hvor huset lå. Efter branden blev den nuværende villa majestætisk placeret på bakkens top.

Den førstefødte af Louise og Miehes 19 børn var Dorothea Vilhelmine Karoline Miehe, der kom til verden i 1868 hos sognefogeden i Harridslev, mens de var på rejse ned gennem Jylland. Pigen blev den senere så berømte cirkusdronning - Dora Miehe Pfänner.

Foruden Dora blev broderen August Miehe også en kendt og elsket skikkelse i manegen på grund af sine eventyrligt morsomme replikker og klovnerier. Men den mest kendte blev nu nok plejesønnen Harald Miehe Madsen, der efter karrieren i manegen sammen med August dannede par med Carl Schenstrøm som Fyrtårnet og Bivognen. Herefter flimrede de to på stumfilmslærredet i alle landets biografer i tyverne og langt ind i trediverne til megen glæde for såvel børn som voksne.

Som 26-årig blev Dora Miehe ægteviet i Ydby kirke den 20. marts 1894 til den 15 år ældre fraskilte nordmand, kunstberider Charles Vilhelm Imker, der døde efter kun to års ægteskab og ligger begravet på Ydby kirkegård. I det korte ægteskab fødte Dora foruden en dreng, der døde som lille, også en pige, der i dåben blev navngivet Louise Isabella Vilhelmine Imker, og det er igennem hende og hendes børn,

Louise Miehe

Heinrich Miehe

Dora Miehe Pfänner

jeg hovedsageligt har mit kendskab til Cirkus Miehe.

Som tiden gik, og sårene lægtes efter barnets og mandens død, giftede Dora sig så med reckakroboten August Louis Hermann Pfänner. Og det blev de to, Doras far, Heinrich Miehe, overdrog at føre cirkusforetagendet videre, da han på grund af svigtende helbred slog sig ned som kromand i Rold. Men trods alt rullede det varme cirkusblod stadigvæk i den gamle Miehes årer, så i 1912 lod han opføre et ridehus i kroens umiddelbare nærhed, hvor hans børn og svigerbørn kunne træne.

Det blev en stakket glæde, for i 1915 døde han, og tre år efter i 1918 solgte hans enke, Louise Miehe, kroen og flyttede til Arden, hvor to af deres døtre boede, så ret beset var Rold nu ude af billedet. Dora og Pfänner havde gennem tiden købt mere og mere jord til cirkusgården, som de på intet tidspunkt havde forladt. I 1921 opførte de så ridehuset her i Ydby, i samme stil som det står i dag.

At børn ikke er en hindring, som det ofte rørende står at læse i ægteskabsannoncerne, ser ud til at have haft gyldighed for såvel Miehe som svigersønnen Pfänner med henholdsvis 19 og 11 af slagsen. Iberegnet de to børn fra Doras ægteskab med Imker fødte hun i alt 13, hvoraf 8 døde som små og kun følgende fem levede:

Louise Imker, Eugen Pfänner, Virginia Pfänner, Thyra Pfänner og Svend Pfänner. Set med mine øjne må det langt fra have været en let sag at fatte land og rige rundt med mave og en snarlig fødsel hængende over hovedet, når samtidig publikum forventede at se den smukke cirkusdronning fremføre sit nummer i manegen. Så korsettet har sikkert aften efter aften fået en

ekstra tand i en sådan situation for på den måde at holde så nogenlunde styr på formerne.

Efter fødslen blev barnet i de fleste tilfælde sat i pleje tre til fire år. Derfor var hyppige besøg hos plejeforældrene nødvendige, hvis ikke kontakten til den lille skulle gå helt fløjten. For Svend Pfanners vedkommende blev det hos graverfamilien i Rold, han tilbragte de første leveår. Men alting får jo ende, således også Svends tid i Rold, for en skønne dag kom Dora og Pfänner for at hente deres lille Svend hjem igen. Afskedens time var svær med skiftevis gråd og tænders gnidsel fra såvel plejemor som Svend. Langt om længe lykkedes det ved hjælp af gode gaver og talemåder at overbevise ham om det betimelige i at følge med mamma og pappa hjem til den eventyrlige cirkusgård. Vel ankommet til Ydby forklarede Dora igen og igen drengen, at først nu var han hjemme, hjemme i sit rigtige hjem, hos sine rigtige forældre, hvor han efterhånden skulle oplæres til at blive en stor og dygtig artist, der en dag skulle svinge sig let og elegant i trapezen under cirkuskuplens tag til publikums jubel og klapsalver.

Endelig så det ud som lille Svend var med på de strålende ideer, og alt syntes såre godt, indtil han søvnig, træt og grædende erklærede: ”Jamen, så væl æ osse hjem te mi riti muer ijæn”. Men Svend kom ikke hjem igen til den, han mente, var hans rigtige mor, for han var og blev et manegens barn som hans familie og fire søskende før ham. Foruden den daglige træning skulle cirkusbørn som alle andre også i skole. Men da de her lå under for evige drillerier, endte det med, at Pfänner ansatte en hjemmelærer ved navn Rasmus, til at tage sig af børnenes boglige lærdom i vinterhalvåret, hvorimod

*Foran verandaen på Miehernes gamle beboelse.
Set fra venstre: Virginia Pfänner, Svend Pfänner, Thyra Pfänner, Louise Imker, Hermann Pfänner, Dora Miehe Pfänner, ukendt, Rasmus, Juliane (min mor). De to sidste ukendte*

undervisningen i sommerhalvåret, når cirkus var på rejse, foregik hist og pist, hvor de kom frem. Det var en form for skolegang, der selvfølgelig ikke var tilfredsstillende, hverken for børn eller skole.

For Dora og Pfänner gik årene med skiftevis gode og dårlige sæsoner, store penge og små penge, glæder og sorger, som livets tilskikkelser nu engang former det. At cirkuslivets tilskikkelser er hårdt for både børn og voksne, kan en og anden måske betvivle, men tro endelig ikke, det er nær så romantisk, som det tager sig ud for publikum, når pailletterne glimter og glitrer i projektørernes skarpe lyskegle, for hvad der end sker og kommer, skal spillet i manegen gå videre, som om intet er hændt.

Efter en lammelse tilbragte August Louis Hermann Pfänner de sidste år i rullestof. Han døde i 1922 og blev som Doras første mand Charles Vilhelm Imker gravsat på familiegravstedet i Ydby.

Nu stod Dora Miehe Pfänner så som eneheriker over det gamle cirkusdynasti, indtil Heinrich Kolzer blev hendes meddirektør og livsledsager - og hans dygtighed og indsigt fik stor indflydelse på Cirkus Miehes videre fremgang og succes. Men trods alt havde Dora stadigvæk hånd i hanke med udviklingen.

Her, hvor vi er nået hen til et sted omkring 1925, begyndte livets mangfoldighed at indprente sig så stærkt i min unge og

ubesmittede bevidsthed, at jeg i de allermindste detaljer, nu mere end 60 år efter, sidder inde med et uudsletteligt indtryk af et møde med cirkusfolkets børn. Denne fantastiske hukommelse undrer mig i dag, hvor jeg dårligt nok kan huske til aften, hvad der blev fortalt mig til morgen. Episoden er i én akt og udspilles på Dovervejen, da den endnu var gruset, hullet og støvende. Mor og jeg er på søndagsvisit hos fru Pfanners ældste datter, Louise. Det er sommer med bagende varme og høj sol. Louise hysser irriteret på en skrigende unge, hun har med i barnevogn. Jeg følger tæt trop med mor, usikker og ilde berørt ved den fremmede situation. I Louises kølvand, nærmest hængende i de lange skørter, halser to små sortkrøllede purke af sted, alt mens de uafbrudt tudende råber så højt, de kan: "Mamma - mamma - mamma -mamm-a-a"

Her gik så jeg, lille enfoldige jeg, der kun talte dansk, og ikke i min vildeste fantasi kunne forestille mig, at der i verden og vor by fandtes skabninger, der talte andet. Derfor forstod jeg klart og tydeligt, at de to små krøltoppe var skrupsultne og skreg om mad. Ligeledes var jeg ganske sikker på, det var af sult, den lille i barnevognen skreg så gudsjammerligt højt og længe. At børnene så til gengæld legetøjsmæssigt var meget begunstiget i forhold til mig, så jeg klart og tydeligt, og havde jeg fået valget mellem legetøj og sult, ville jeg være stedt i et grumme vanskeligt dilemma.

Den store økonomiske katastrofe for Mieherne indtraf en septemberdag i 1927, da deres beboelse med alt indboet brændte. Efter sigende var intet forsikret, så det har været noget af en barsk omgang at få den nuværende villa på bakkens top bygget så flot, som den var og er. Sensationelt var det, at huset blev forsynet med elektricitet fra eget elværk, og at der blev installeret noget så avanceret som centralvarmeanlæg med køkkenets store komfur som varmekilde. Oppe på kvisten, med en storslået udsigt over cirkusgårdens beplantninger og agre, havde fru Dora sit eget private, store, lyse soveværelse med et fritstående hvidemaljeret støbejernsbadekar båret af rokokkoagtige løvefødder. Ved badeceromonien skete det tit, at ét af børnebørnene blev tilkaldt for med en trærulle at massere bedstemor, til gavn for blodomløbet og ave af eventuelt overflødige pund.

I viktualiekælderen var der et lager af alskens konserver i dåser og glas, som ingen, der ikke selv har set det, kan forestille sig. Hertil kom så Kolzers forsyninger til huset af røgvarer fra eget røgeri. Så deres mangeårige kokejomfru, Maren Falch, manglede aldrig noget til et måltid mad, selv om der pludselig stod et dusin uventede gæster i huset. For på det tidspunkt var der ikke en kæft, der skreg af sult på cirkusgården, og ej heller nogen, der tørstede.

Vest for villaen, godt skjult mellem granerne, lå der et meget langt halvtag, der husede en del af vognparken. Ligeledes var der nede ved Dovervej et par vognporte til samme formål. Ude i det fri stod der to gamle Renault lastvogne med kædetræk og massive gummiringe. Det var vogne, der stammede fra første verdenskrigs overskudslagre af trist isenkram.

Efter anden verdenskrig købte de en af tyskernes efterladte træbarakker, og fundamentet viser endnu i dag dens beliggenhed tæt ved ridehuset. Landbrugets staldbygninger er forlængst sløjfet, hvorimod beboelsen til bestyrerparret står endnu i god stand. Det er blevet mig fortalt, at Damianus Kappel og hans kone, Kristine, var bestyrerpar på landbrugsejendommen før Anton og Alma, der var der i min tid.

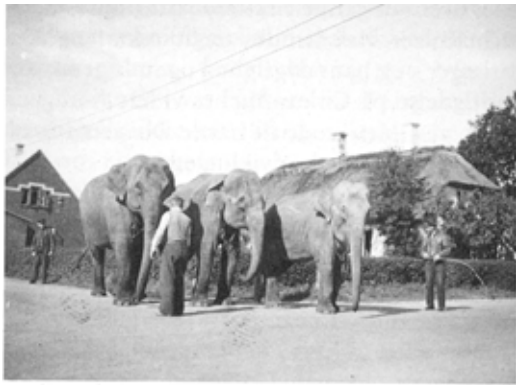
Som på andre landbrug af en vis størrelse og med respekt for sig selv var der selvfølgelig også en tjenestedreng på cirkusgården i sommerhalvåret. Det var vist noget af et

privilegium at få den plads. Det regnedes som lidt finere end på en ganske almindelig bondegård, og der var da også drenge, der efter mindre end en sommerstid talte et mere byagtigt sprog. Hvorfra det så end kom, kom det ikke fra Anton og Alma.

I ridehuset havde staldkarlene deres sove- og opholdsrum. Ligeledes var der to små toetagers lejligheder, hvoraf den ene var beboelse for Thyra Pfänner og Alfons Cosmy, og den anden for deres mangeårige staldmester, Max Gøtsch, og hans svenskfødte frue, der for øvrigt gav undervisning i klaverspil om vinteren. De tre elefanter havde også deres plads i ridehuset. De stod lige inden for hovedindgangen, med læder og lænke om benene, vuggende fra side til side. De tog altid venligt imod de besøgende, nysgerrigt søgende med snablerne dybt nede i de forbipasserendes lommer efter en eventuel godbid. Midt i ridehuset, mellem soverum, lejligheder og elefanter, stod pisten og dannede manege for mennesker og dyr, der med savsmuldet piskende om ørerne trænede på nye numre til den kommende sæson.

I tilknytning til ridehuset lå stalden, der husede heste, zebraer, kameler, dromedarer, lamaer, bisonokse, og hvad der ellers var af sjældne dyr. Længst tilbage gik der tre grise i en sti og gryntede veltilfredse. De to kom daglig til træning, den ene i ambulancekørsdens kunst, den anden som en slags sygemedhjælper, og det undrede mig dengang, og det gør det stadigvæk, at det kunne lade sig gøre at lære de to dumme svin noget som helst. Men det lader sig også kun gøre, fordi en dressørs tålmodighed rækker ud over alle grænser. Det tredje svin var sikkert ikke en døjt dummere end de to andre, men fra naturens hånd og lune var det blevet behæftet med et ekstra ben, der hang og dinglede dumt og umotiveret ned fra dyrets skulderblad. Så for det fembenede svin kom det gamle ord til at passe: ”at intet er så galt, at det ikke er godt for noget”, idet det slap for den daglige træning, da svinet i sig selv var en sensation. Måske har dyret endda i dets svinagtige tankegang ynket de to medsvin, at de aldrig i livet opnåede fordelene, det gav med et sådant ekstra ben.

Når foråret holdt sit indtog, og vejret artede sig godt, kom de mest medgørlige dyr på græs i en indhegning, der bestod af svære bambusstammer. Her gik de tunge og fredeligt sammen og nød livet og græsset, men i vore øjne

Elefanter på vej fra stationen. I baggrunden »Det gule palæ« i Ydby

så de helt forkerte ud på marken her i Ydby.

Det var ikke kun dyrene, der sprang ud om foråret. Nej, det var som om, alt og alle vågnede op til et nyt liv på cirkusgården, for nu var det tid til at få sejldug, spraglede dragter og gevanter hængt til tørre og luftning i den varme og livgivende sol. Selv Leinert, der havde en rygskade efter en forfejlet landing i nettet, gik cigaretrygende og duknakket omkring ved den overdimensionerede kanon, som han hver eneste aften i den kommende sæson skulle fyres ud af, for derefter at lande sikkert og uskadt i nettet.

Sådan arbejdede alle, unge og gamle, uden døre, når vejrliget tillod det, søndag, mandag, skærtorsdag og langfredag, for dagenes navne og betydning spillede ingen rolle for cirkusfolket. Det gjorde ene og alene vejret, nu hvor alle vogne og andet cirkusgeråd skulle af hus for at friskes op eller males i Cirkus Miehes knaldrøde og gule farver før premieredagen, der traditionen tro var anden påskedag.

Da sæsonen gik på hæld i 1945, blev fru Dora Miehe Pfänner alvorligt syg, mens cirkus lå i Thisted. Efter eget ønske og forlangende blev hun kørt hjem til Ydby, hvor hun døde på Cirkusgården den 29. august, 77 år gammel. Sikker godt hjulpet af den aldrende Kolzer blev det gamle, velrenommerede cirkus ført videre af fru Pfanners tre børn, Eugen, Virginia og Thyra Pfänner. I 1955 døde Heinrich Kolzer, 81 år gammel, og kun tre år efter, i 1958, kørte den gamle Cirkus Miehe i hi for sidste gang.

Efter ca. 100 år i Ydby var det nu for evigt og altid slut med cirkus i byen. Herefter kom Cirkusgården, og hvad dertil hørte, på fremmede hænder. Kostbare ting og effekter blev solgt på en auktion, der stod på i flere dage. Endnu i 1989 står husene velholdte tilbage, men gøglerne og deres farvestrålende liv er forsvundet for stedse.

Louise Vogelbein

Kun deres aske er tilbage, hensat i gravhøjen nordøst for Cirkusgården, hvor den vil stå til opstandelsens skønne og nye morgen.

Som nævnt stammer mit kendskab til cirkusfamilien først og fremmest fra min mor, Juliane Marie Johannesens, nære og livslange venskab med fru Pfanners ældste datter, Louise Isabella Imker. Kontrasten mellem en syerske og en ballet- og linedanserinde kan godt forekomme at være stor, men venskabet mellem dem havde måske udspring i, at de hver især havde et barn før ægteskabet, hvilket var en grumme forseelse i de tider. For tro endelig ikke, at fru Pfänner har set med blide øjne på datterens førægteskabelige besvangring, og for mors vedkommende har min bedstemor, væversken Sine Kås, nede i det ludfattige lille hedehus sikkert heller ikke været ovenud begejstret.

Det er mindre end lidt, mor har fortalt mig om sin tid som tjenestepige og syerske hos Mieherne, og måske begrundes det i, at mine forældre i min allertidligste barndom søgte Indre Mission Samfund, hvor man jo ikke i første række diskuterede forlystelsesbranchen, men tværtimod forsøgte at forsage denne verdens mange syndige glæder og fornøjelser. Det var ukristelige ting som kortspil, nydelse af alkoholiske drikke, dans, biografbesøg og så videre. Men forstod jeg det ret, var det værste af alt det skrøbelige køds lyster, som djævelen og alle hans engle snu, smukt og fristende præsenterede menneskenes børn for gennem

Familien Vogelbeins villa

kvindekønnets skønne former og farver. Derfor undrede det mig, at cirkusbesøg aldrig figurerede på forbudstavlen hjemme hos os som usømmelige, syndige forlystelser. For mere sikkert end den gode pastor Christensens amen i kirken, overværede vi altid Miehernes forestilling i Hurup eller Thisted. Billetterne leverede Louise altid i god tid og ikke at forglemme gratis, og hvor vi senere som voksne kom frem i landet, og Mieherne gav forestilling, nød vi stadig den samme gunst at komme ind på fribillet. Så for os børn var mors venskab med Louise af allerstørste betydning.

Da farmaceut og domptør, senere Miehes mangeårige forretningsfører, Heinrich Hugo Carl Vogelbein, indgik ægteskab med Louise Isabella Vilhelmine Imker, hindrede børnefødsler efterhånden hende i at farte landet rundt og optræde i manegen. Derfor var hun i en årrække hjemme, hvor de efterhånden havde fået købt et større stykke jord og bygget egen villa. Dygtig som hun var, gik hun i gang med både sandgravning og biavl. Rugemaskiner, der på det tidspunkt var noget nyt, tog hun også op, og det endte da også med, at rugeriet blev til et større hønseri. Bag dyrevæv og rønnetræer skød hønsegårde og -huse op på rad og række til fjerkræ af alle tænkelige og utænkelige slags. På en ø midt i en gravet dam knejsede der snart et kombineret gåse-, ande- og duehus til fuldendelse af idyllen. Som tiden gik, blev denne mini-zoologiske have et yndet og besøgt udflugtsmål for såvel udenbys som Ydby

borgere. Husker jeg ret, var entreen 25 øre, og så fulgte programmet vistnok med i samme pris. Men lige før udgangen blev de mere velhavende igen lettet for kapital, fristet af en papagtig vaffel fyldt med Louises gule, søde, hjemmelavede is, i prisklassen fem og ti øre. Råisen leverede ande- og gåsedammen om vinteren, hvor den blev hugget løs og opbevaret i et rum, der var muret ind i bakkeskråningen. Her blev den så stablet og overdækket med fjordtang som isolation mod sommerens varme. Rummet blev senere taget i brug til kartofler og grøntsager.

Teltarbejdere og staldkarle, også kaldet for knyster, har cirkus haft mange af i årenes løb, men det var kun de færreste, der var brug for om vinteren i Ydby. Henry Karlsen var dog en undtagelse, for gennem mange år boede han uden for cirkussæsonen hos Vogelbein, hvor han gik til hånd med alt forefaldende arbejde. Ved gennemgang af billedmaterialet til Mieheudstillingen stødte jeg på et billede af Karlsens søster og et medfølgende brev fra hende, hvor moderen i et hjørne havde tilføjet: ”Henry, kunne du ikke sende mig et par ord engang imellem. Det er så sjældent, jeg hører fra dig”. Det fik mig vemodigt til at tænke på, hvor grueligt vi skal vogte os for at have for travlt her i livet for til sidst at opdage, at det måske var det forkerte, vi havde travlt med. At Karlsen gennem de mange år, han rejste med cirkus, fik et indgående kendskab til dyrenes psyke, kan der ikke herske tvivl om. Det måtte Bernt Vogelbein sande den dag, han gav sin jagthund en god

gammeldags skældud med ordvalg som: dumme svin, køter og hvad der var endnu værre. Men det værste for Bernt var, at Karlsen hørte det, og på sin rolige måde sagde: ”Bie-rnt såen mo do faj-itse int sæj te æn hund”. Og i den udtalelse ligger der måske mere sandhed, end vi almindeligvis forstår. Karlsen var også noget af en kunstner. Det var ham, der lavede savsmuldsudsmykningen i manegen som pynt ved særlig festlige lejligheder.

Efter forretningsfører Henrik Vogelbeins død i 1941 rejste fru Louise Vogelbein igen en tid med cirkus, indtil hun en dag tilfældigt faldt over en annonce i Jyllands-Posten med et rejseklart tivoli, der var til salg, som hun købte og omdøbte til Thylands Tivoli. Med det køb var hun stadig i sit rette es på hjul og rejse, til døden indhentede hende i efteråret 1962, kun 67 år gammel. Selv om tivoli dufter af cirkus, kunne det aldrig give byens børn samme spændende oplevelser, som når den gamle Cirkus Miehe drog af hus eller kom hjem, og de tungtlastede vogne rullede larmende gennem byen i et par dage til og fra stationen, hvor der var lavet en speciel laste- og losserampe til formålet. Mest beundring stod der nok om de to knyster, der havde mod og mandshjerte til at turde trække bisonoksen mellem sig. Selv om de havde et godt greb i rebene, der var fastgjort til en solid messingring i det store frygtindgydende dyrs næse, så for os var de to modige knyster helte af samme format, som James Bond er det i dag for nutidens knægte.

Her skulle jeg måske slutte min beretning om Cirkus Miehe, men for mig er der især én af fru Vogelbeins børn, jeg ikke så let kommer uden om, og det er Hans Børge Vogelbein. Som skik og brug var så sent som i trediverne, kom han som andre uvorne og/eller fattige drenge ud på landet at tjene i sommerhalvåret. En plads på landet passede fint ind i systemet, når nu hans mor var på rejse med cirkus. På den måde kom han så som en selvfølgelighed i en slags pleje hjemme hos os et par somre eller tre. For selv om han var ude at tjene, skulle der alligevel holdes lidt justits med ham på fridage og søndage tøjmessigt, og hvad der nu ellers kunne være.

Hans Børge var en skide knægt, og samme prædikat var af ukendte årsager blevet hæftet på mig. Så i det lys eller mørke skulle vi kunne gå fint i spænd. Vore hovedinteresser var på det

Hans Børge Vogelbein som konfirmand

tidspunkt også de samme og gik fra luftbøsse over salonriffel til gamle, opslidte, livsfarlige jagtgeværer. Jagtområdet var i første omgang Vogelbeins lille areal med lidt beplantning og mark, men da det grænsede op til Cirkusgården, tog vi det ikke så nøje, om vi befandt os på den ene eller anden side af skellet. Det blev da også på den forkerte side, Hans Børge skød sin første hare, og det var i vore øjne en kleppert, der føltes både større og tungere, end harer gjorde i almindelighed. Efter jagtens forskrifter og alle kunstens regler blev den hængt til modning på mors varme loft. Her blev den taget i øjesyn fra alle vinkler og kanter og meget beundret af de indbudte. Kun Egon, der ikke interesserede sig en døjt for jagt eller harer, bemærkede henkastet i forbifarten, at det eneste sjældne, han kunne se ved den hare, var, at den lignede Græsbøl. Og mange gange i tidens løb har vi moret os kosteligt, når vi mindedes den dag, Hans Børge skød Græsbøl.

Harald Schultz, der var Louises førægteskabelige søn, var den eneste af hendes børn, der blev egentlig artist - med speciale i akrobatik på hesteryg. Vilhelm Imker Vogelbein var den næstældste, og med en uddannelse som mekaniker rejste han i den egenskab både med cirkus og senere med sin mors tivoli. Hans Børge Vogelbein kom som nummer tre af de fem drenge, efterfulgt af Martin Heinrich Imker Vogelbein, der i sin tidligste ungdom for en kortere tid rejste med cirkus, hvor han medvirkede i et klovnenummer. Senere købte han en biograf, selvfølgelig ikke en stationær, men en rejsebiograf. Den yngste, Bernt Heinrich

Louise Vogelbein

Fru Vogelbein med børnene Hans Børge, Vilhelm og Martin

Vogelbein, har så vidt mig bekendt aldrig optrådt i cirkus-sammenhæng. Derimod rejste han med sin mors tivoli, til det blev solgt til en af deres medarbejdere. Senere forsøgte han sig med et ålerøgeri, men det var der jo hverken cirkus, tivoli eller rejse i, og det var sikkert hovedsageligt af den grund, han opgav det, for hans røgede ål var der intet i vejen med.

Men for at få sluttet beretningen om Cirkus Miehe på behørig og rette måde, må jeg igen tilbage til Hans Børge Vogelbein.

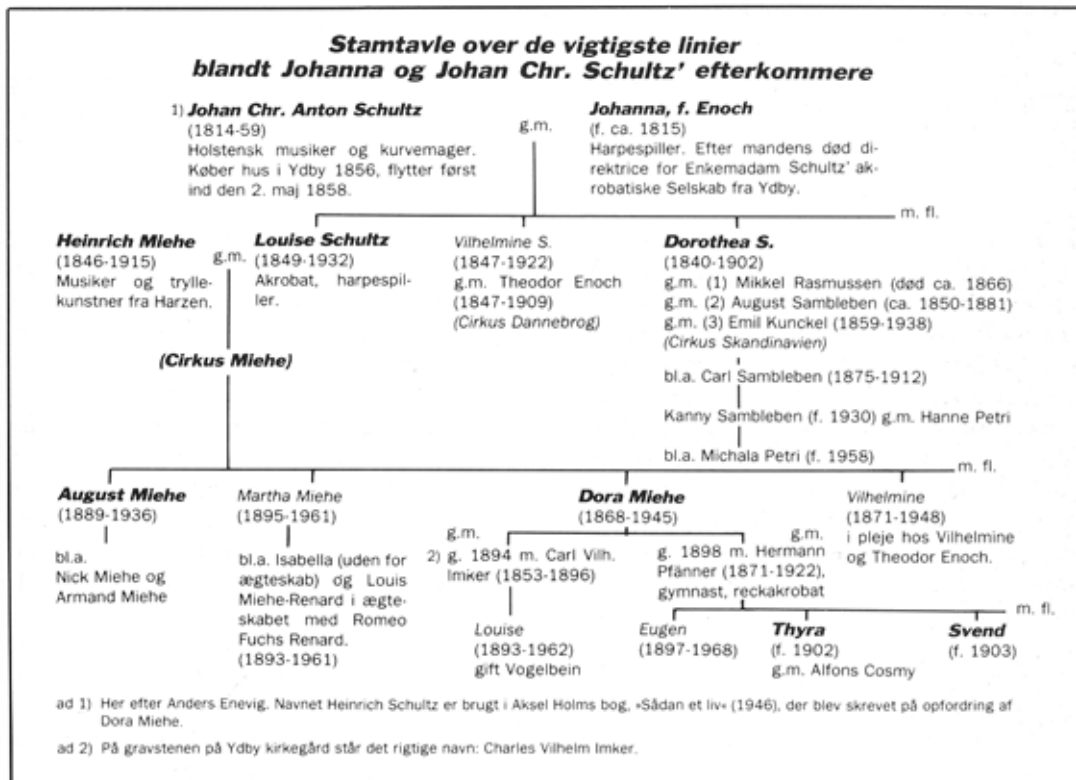
Det skete engang i trediveerne, at Missionsforbundet slog deres lille telt op lige ud for vore vinduer på det stykke jord, der dengang var Søren Slots kartoffelmark. Over indgangen hang der et træskilt med følgende tekst: "Møde i aften klokken 8. A. Byg taler. Alle er velkommen".

På grund af det cirkusagtige med telt og strengeorkester virkede arrangementet sikkert kendt og tiltrækkende på Hans Børge, og når mor uden al tvivl har anbefalet ham møderne, hvorfor skulle han så gå af vejen for en enkelt aften under teltdugen. Men det blev til mere en én aften, Hans Børge søgte dette ydmyge sted, for aften efter aften ugen ud mødte han troligt frem, til Missionsforbundet hev teltpælene op for at søge andre græsgange. Nu stod A. Byg ikke som taler hver aften. Der var også andre

missionærer, blandt andet en vældig rar mand, der hed Ramild. Han havde da også vennenavnet "rar og mild". Men det slog mig, at gode danske navne som Pedersen, Jensen og Nielsen aldrig var på opslagsskiltet. Om det havde noget med menighedens gendåb at gøre, er mig ubekendt, selv om det kunne tænkes.

Intetanende om ugens teltmøder kom jeg som sædvanligt hjem på søndagsbesøg. Med det samme så jeg, der var noget forandret eller måske rettere noget forklaret over Hans Børge. Først troede jeg, han var syg, men da han så fortalte mig om ugens møder, hvor han havde set sin synd og var blevet omvendt til et bedre liv og levned, var jeg straks på det rene med, at det ikke var en legemlig sygdom, der plagede ham. Min første tanke var da, at det forhåbentlig ikke var syndigt at gå på jagt, selv om naboskellet ind imellem blev overtrådt, og i mit stille sind trøstede jeg mig med, at der endnu var længe, til jagten gik ind, så til den tid var omvendelsen sikkert stille forduftet og drevet over.

Faren for en forværring var selvfølgelig også til stede, hvis det nu senere viste sig, at det var en slags forelskelse, han havde forvekslet med omvendelsen. Muligheden var nærliggende, når han nu i en hel uge havde hørt og måske ikke mindst set Missionsforbundets strengeorkestres kønne unge piger spille sektens iørefaldende slagerlignende melodier med hjerte og fuld udblæsning.

Senere gik det aldrig op for mig, om det var det ene eller andet, men jeg konstaterede dog, at det var noget uden dybere bund og grund, for da jagten gik ind den første oktober, var Hans Børge stadig støjende rapkæftet og ikke en tøddel mere sanddru, end han var før omvendelsen.

At rejse er at leve, sådan er det for enhver, der har cirkusblodet i sig, og det havde Hans Børge, så da kanonerne tav efter anden verdenskrig, dresserede han et par bjørne, som han optrådte med i Finland og senere i Danmark. Vognen, han fik fremstillet til at fragte bjørnene omkring i, mindede meget i soliditet om det faldne romerriges stridsvogne. I et og alt var vognen, bevidst eller ubevidst, stærkt medvirkende til at de to søde bamser så mere onde og frygtindgydende ud, end de i virkeligheden var. Tilsyneladende havde han stor succes med arrangementet, som han optrådte med i de store byer, endog så mondæne steder som Lorry i København. Efter at have turneret i Finland og Danmark drog han til England, hvor han nu også havde den dresserede chimpanse Gilbert med. For øvrigt blev den stedt til hvile nede i hans mors forhenværende hønseri. Så den dag der under den samlede presses bevågenhed bliver gravet et menneskelignende skelet op der, er det såmænd bare chimpansen Gilberts jordiske

rester. Ved bisættelsen blev gravstedet smukt prydet med de skønneste blomster. Senere blev det rigtigt lagt an, og den videre pleje blev herefter lagt i hænderne på Per Viggo Madsen.

I England blev Hans Børge gift med Elisabet, der var artist og ud af en gammel artist-slægt. Nu blev de godt kørende, og i en stor campingvogn med specialrum til Gilbert krydsede den lille trup rundt på de britiske øer og optrådte sammen, hvor de kom frem og sågar endda i det engelske fjernsyn. Så vidt jeg har forstået, klingede det stille af med et lille friluftsbørnecirkus, der endeligt blev opgivet ved Elisabets alt for tidlige død.

For mig at se sådan på passende afstand sluttede fru Dora Mieke Pfanners barnebarn, Hans Børge Vogelbein, den gamle Cirkus Miehes endelige æra på samme måde som den begyndte den aften, Heinrich Schultz og hans lille trup slog sig ned for natten på Ydby gamle kro.

I tyverne, da jeg var barn i Ydby, var ingen her i tvivl om, hvor Dovervej lå, og alle vidste også, at Cirkus Mieke havde til huse der. For det var først omkring 1973, da det blev påbudt, at alle veje skulle navngives med skiltning, at Dovervej kom til at hedde Kløvenhøjvej.

I dag kan det godt undre mig, at ingen dengang fik den nærliggende tanke, at den gamle

Dovervej selvfølgelig skulle have heddet "Miehesvej". Men det er en af de småfejl, der endnu kan rådes bod på, og det skylder vi den gamle Cirkus Miehe, der engang var Danmarks største omrejsende cirkus.

Men sådan er der så meget, der var engang, der ikke er mere. Ikke kun Cirkus Miehe er borte -også møllen, Mads Møller Madsens mølle, der lå på det centrale høje punkt tæt ved landevejen og Dovervej, ligger i dag delvis i ruiner. Derfor

vil jeg tillade mig at bruge dronning Margrethes valgsprog i nænsom omskrevet form og sluttelig ønske: "Gud bevare Ydby".

Da Hans Børge Vogelbein endnu den dag i dag er lyslevende tilstede og bosat i England, er der vel en mikroskopisk chance eller risiko for, at dette skrift kan falde ham i hænde. I så fald må en eventuel indsigelse eller anke fra ham sendes direkte til undertegnede, Charles Nielsen, Brændgårdvej 13-15, 7760 Ydby pr. Hurup.

Kilde: Sydthy Årbog 1989, side 18-28.